

Ruscha: PJC,PePëCb PIP°CëPëPjPsPI. PüPsCÍP»PüPrPSPëPµ P¶PµCḂC,PIC< PIPsPMḂPSC< (CḂP°CÍCÍPëP°P·)

Shoikrom ayvon toK»ridagi sandal chetida xomush oK»tirardi. Allaqachon bahor kelib, kunlar isib ketganiga qaramay, hamon sandal olib tashlanmagani, ammo hech kim bu toK»gK»rida oK»ylab koK»rmaganini u endi payqaganday gK»ashi keldi. BoK»z koK»rpa ustidan yopilgan, shinni dogK»i qotgan quroq dasturxon ham hozirgina goK»jadan boK»shagan spool tovoq, bandi kuygan yogK»och qoshiq ham uning koK»ziga xunuk koK»rinib ketdi. Ammo beparvolik bilan qoK»l siltadi-yu, doK»ppisini sandal ustiga tashlab yonboshladi.

Yarim kecha boK»lib qolgan, atrof jimjit. Faqat oislarida it uliydi. Ayvon toK»sinidagi uzun mixga iligK»liq lampochka xira nur taratadi. Chiroq atrofida oK»ralashgan chivinlar bir zum tinmaydi. Hovlining yarmigacha ariq tortib ekilgan qulupnay pushtalari orasida suv yaltiraydi. Onda-sonda rang olgan qulupnaylar koK»zga tashlanib qoladi. Qayoqdandir shamol keldi. Hovli etagidagi yongK»oq shoxlari bir guvillab qoK»ydi. Shoikrom uyqu elita boshlagan koK»zlari bilan oK»sha tomonga qaradi-yu, ter hidi anqib turgan loK»labolishga boshini tashladi. Shu ondayoq yana oK»sha tovoqqa, bandi kuygan qoshiqqa koK»zi tushib, tagK»in gK»ashlandi. B«Ziqna boK»lmay oK»l!- deb oK»yladi xotinini soK»kib.-Azaldan qurumsoq edi, zamon ogK»irlashgandan buyon battar boK»ldiB».

Ichkarida chaqaloq yigK»ladi. Beshikning gK»irchillagani eshitildi. Bola xuddi shuni kutib turganday, battar bigK»illay boshladi. Kattasi ham uygK»onib ketdi shekilli, qoK»shilishib yigK»ilishga tushdi.

Shoikrom siltanib qaddini rostladi.

- Ovozini oK»chir, Xadicha!

Ichkaridan xotining beshikni mushtlagani, zardali tovushi eshitildi:

- Ovozi oK»chsa kosHKiydi! ToK»qqiz kechasida jin tekkan bunga!

B«KambagK»alning ekkani unmaydi, bolasi koK»payadi oK»zi,- deb oK»yladi Shoikrom ijargK»anib. vḂ“ Shu kunimdan koK»ra urushga borib oK»lib keta qolganim yaxshiydiB».

Uni urushga olishmadi. ToK»qimachilik kombinatida montyor yetishmasmidi, yo oK»zi yaxshi ishlarmidi, har qalay, uni olib qolishdi. Shoikrom urush boshlanishidan sal oldin uylangan edi. Urush boK»ldi-yu, zamon oK»zgarib ketdi. Bir xil odamlar tirnoqqa zor. Uning xotini boK»lsa, yonidan oK»tib ketsa ham boshqorongi boK»laveradi. Xudo bergandan keyin tashlab boK»larmishmi, deb ketma-ket uchta qiz tugK»ib berdi. Urushning qora qanoti uzoqlab ketgan boK»lsayam, hamon uning soyasi odamlar boshiga koK»lanka tashlab turibdi. Hali u qoK»shnikida aza ochiladi, hali bu qoK»shnikida.

Hovli etagidagi pastak eshik gK»iyqilladi. Shoikrom kafti bilan koK»zini chiroqdan pana qilib qaradi-yu, shu tomonga kelayotgan onasini koK»rdi. U uylanganidan keyin otadan qolgan hovlini oK»rtadan ikki paxsa devor olib boK»lishgan. Bungayam bir chekkasi Xadichaning injiqligi sabab boK»lgan edi. Har xil ikir-chikir gaplar chiqaverganidan keyin Umri xola roK»zgK»oring boshqa boK»lsa oK»zingga qayishasan, deb ularning qozonini boshqa qilib berdi. OK»zi kichik oK»gK»li ShonevḂ™mat bilan narigi hovlida qoldi.

Rangi uniqqan chit koK»ylak ustidan nimcha kiyib olgan Umri xola sharpaday unsiz yurib keldi-da, yapaloq B«musulmonB» gK»ishtdan yasalgan zinadan ayvonga koK»tarildi.

- Hali uxlamovmiding? vḂ“ dedi u zinadan enkayib chiqayotganida surilib ketgan roK»molini qayta oK»rab.

- KoK»rmaysizmi, chaqaloq tinchimayapti. OK»zim itday charchaganman.

- Bola boK»lgandan keyin yigK»laydi-da,- dedi Umri xola yupatuvchi tovushda.- Yotaver, bolam.- U yan oK»sha unsiz odimlar bilan ichkari uyga kirib ketdi.

Qaynana- kelin bir balo qilib, bolalarni tinchitishdi. Keyin ikkovlari boshlashib chiqishdi. Xadicha bir qoK»lida choynak-piyola, bir qoK»lida zogK»ora non keltirib, dasturxon ustiga qoK»ydi.

- Choy oK»lib qopti,- dedi u zogK»ora ushatarkan.

Umri xola Shoikromning yonboshiga, shaparak koK»rpachaga oK»tirdi.

- Ol oK»zing ham,-dedi u tomirlari boK»rtib chiqqan qoK»llari bilan, sochilgan uvoqlarni yigK»ib ogK»ziga solarkan. Shoikrom onasining barmoqlari tars-tars yorilib ketrganing endi payqadi. Ilgari ham shunaqamidi, yoK»qmidi, eslay olmadi.

- Ovqatingdan qolmadimi? vḂ“ dedi u choK»kkalab oK»tirgancha choy quyayotgan xotiniga qarab.

Xadichaning uzunchoq sargK»ish yuzi qizardi. Aybdordek mahzun tovushda uzr soK»radi:

- Qolmovdi-ya.

Shoikrom uning qizarganidan yolgK»on gapirayotganini sezdi. Kim bilsin, ertalab oK»ziga isitib berish uchun shunaqa deyayotgandirḂḂ!

- YoK»q, bolam, ovqat kerakmas,- dedi Umri xola shoshilib.- Xayol surib yotibuyqum oK»chib ketdiḂḂ!- U bir lahza jim qoldi-da, oK»ziga gapirganday sekin qoK»shib qoK»ydi. vḂ“ Payshanba kuni Komil tayibning uyiga boruvdim. Har kuni nahorga bir kosadan qoK»y suti ichsa, dard koK»rmaganday boK»lib ketadi, dedi.

- Hozir qoK»y suti qatta,- dedi Xadicha.- Sigir suti otliqqa yogK»-u... shu paytda sigirimiz tuqqan boK»lardi-ya.

Shoikrom xotining gapini eshitmadi. Birdan uning koK»z oK»ngida pastak deraza ostida shiftga tikilib yotgan ukasi jonlandi. Bir hovlida turib oK»n kundan buyon holini soK»ramaganiga afsuslanib, ichidan xoK»rsiniq keldi. ShonevḂ™mat Rossiyadan koK»chirib keltirilgan zavod qurilishida ishlay boshlaganida uni urushga olishmaganidan Shoikrom suyungan edi. Gap boshqa yoqda ekan. Ukasi sil ekan. Shuning uchun qoldirishgan ekan. Mana, uch oydirki, yerga yopishib yotibdi.

Shoikrom oK»n kuncha ilgari ishga ketayotib birrov kirib ukasidan hol soK»ragan edi. OK»shanda ShonevḂ™matning qoq suyak boK»lib qolganini, katta-katta koK»zlari nimagadir chuqur mavḂ™no bilan oK»ziga tikilganini koK»rgan edi.

B«Yaqinda oK»ladi, - deb oK»yladi u onasining koK»ziga qaramaslikka harakat qilib, - baribir oK»ladiB».

- Tuzukmi? vḂ“ dedi u hammasi uchun oK»zi aybdorday qovogK»ini solib.

- Shukur,- Umri xola qult etib yutindi.- Hozir uxlati.- onasi shu topda chiqib ovora boK»lmagin, degan mavḂ™noda gapirganini Shoikrom tushundi.

- Ertalab xabar olaman,- dedi u onasi oK»rnidan turganida.

- Sendan nega gina qilarkan, bolam,- dedi Umri xola ayvon labida toK»xtab.- KoK»rib turibdi-ku. Ertalab chiqib ketasan, yarim kechada qaytasan. Bu kunlar unut boK»lib ketadi, bolam.- Zinaga yechgan kalishining bir poyi toK»nkarilib qolgan ekan, umri xola oyogK»ining uchi bilantoK»gK»rilayman deb, ancha ovora boK»ldi. Keyin zinalardan enkayib tushdi-yu, sharpaday unsiz yurgancha, hovli etagiga qarab ketdi. Pastak eshik gK»iyqillab ochilib yopildi.

- Padariga lavḂ™nat shunaqa turmushning! vḂ“ dedi Shoikrom boK»gK»ilib. Keyin dasturxonni yigi'shtirayotgan xotiniga

1 Kitoblar Olami | Sever.UZ | Uzsmart.UZ

oK»shqirdi.- Seniyam padaringga lab ʙ™nat! TumshugK»ingni tagidan sigiringni yetaklab ketsa-yu, anqayib oK»tirsang.

- Nega menga oK»dagK»aylaysiz?- Xadicha tovoqni qoshiqqa urib, yigK»lamsiradi.- Nima, meniyam Ilhom samovarchining xotiniday soK»yib kjetsinmidi? Siz kechalari smenda boK»lsangiz. Men uchta joK»ja bilan jonimni hovuchlab oK»tirganim yetmaydimi?!

Shoikrom xotinini tarsakilab yubormaslik uchun yuzini oK»girib, tishini gK»ijirlatdi.

Suv qalqisa, loyqasi yuqoriga chiqqanday, zamon qalqigandan buyon yomon koK»paydi. Erta bahorda ularning tugK»ay deb turgan sigirini oK»gK»irlab ketishdi. OK»sha kecha shoikrom tungi smenada edi. Kechasi bilan sharros jala quyib chiqdi.

Shoikrom tong-saharda bir nimani sezganday koK»ngli gK»ash tortib, uyiga qaytdi. Kelsa xotini, bolalari, onasi dod solib oK»tirishibdi. Xadicha ogK»iroyoq emasmi, oK»zibilan oK»zi ovora boK»lib bilolmay qolibdi. Ertalab tursa koK»cha eshik lang ochiq, yongK»oqqa bogK»loqliq sigir yoK»q.

B«Shu paytgacha sigir tugK»ardi, ukamning ogK»ziga aqalli bir kosa sut tutardim, - deb oK»yladi Shoikrom oK»kinib.- Qani oK»shalar qoK»limga tushsa, chopib tashlardimB».

Shundoq dedi-yu, egasi ming poylasin, oK»gK»ri-bir.mana, bundan ikki oycha ilgari Ilhom samovarchining xotinini pichoqlab ketishdi. Bechoraning bitta-yu bitta echkisi bor ekan. Hovliga oK»gK»ri tushganini bilib, xotin shoK»rlik dod solibdi. Eri chyxonada ekan. Yugurib borib echkning arqonidan ushlaganmi, xullas, yetib kelgan qoK»ni- qoK»shnilar qora qoniga belanib yotganini koK»rishibdi.

- Shu kunda yana ogK»ri oralab qoldi, - dedi Xadicha koK»rpachani qoqib tancha chetiga solarkan.- Qulupnay qizarmasidan bitta qoK»ymay terib ketyapti.

ʙ™Vahima qilma!- dedi shoikrom qovogK»ini u'yib.- Bolalar terib yegandir. OK»gK»ri qulupnayga keladimi?

- OgK»ziga bir dona olgan boK»lsa buyurmasin. Nega kelmas ekan? Bir hovuchini opchiqib sotsa bir kosa joK»xori beradi. Ana, borib qarang, devorning bir cheti oK»pirilib yotibdi!

- Vahima qilma!- dedi Shoikrom yana gK»oK»ldirab. Ammo bu safar oK»zining ham yuragi seskanib ketganini payqadi.

KoK»nglida paydo boK»lgan gK»ashlikni sezdirmaslik uchun hovliga tushdi. Sekin yurib, qulupnay pushtalari oldiga keldi.

Ariqlardagi suv chiroq nurida yaltirab, shamolda jimirlar, marjonday terilib rang olganqulupnaylar suvga tegay-tegay deb turardi. B«B Rost-da,- deb oK»yladi u pushtalar atrofida aylanarkan,- bir hovuch qulupnayga bir tovoq joK»xori beradi. Tansiq narsa...

xadicha yolgK»on gapirmaydi. Bolalar yeganboK»lsa, buyurmasin, deyapti-ku. Pishiq, yoK»latmaydi...B»

Bultur xotini xuddi shu qulupnay tufayli onasini ham qattiq ranjitgan edi. Umri xola bir xovuch qulupnay olgan ekan, xadicha bolalarga non puli boK»lar deb ekanmiz, norastalarning nasibasiga tegmang, deb bobillab beribdi.

Shoikrom oK»shanda onasining yoz boK»yikelini bilanyuzkoK»rmas boK»lib yurganini esladi-da, yana oK»sha gap xayoliga keldi. B«Xadicha anoyi emas, qurumsoq...B»

U aylanib yongK»oq tagiga bordi. Bordi-yu, chindan ham koK»cha tomondagi devorning bir chetioK»pirilganini, ostiga tuproq toK»kilganini koK»rib, yuragi orqasiga tortib ketdi.Nazarida devorning kemtik joyidan birov moK»ralab turganday boK»ldi.

YongK»oq shoxlarining shamolda vishillashi ham, oyogK»i ostida toK»kilib yotgan devor tprogK»i ham shubhali, vahimali koK»rinib, darrov orqasiga qaytdi.

Xadicha allaqachon uyga kirib ketibdi. U chiroqni oK»chirib, sandal chetiga yotdi-yu, koK»nglidagi gK»ulgK»ula kuchayib ketaverdi.

Kuzda oK»zi bilan ishlaydigan yigitning hovlisidagi soK»ritokdan gK»arq pishib yotgan uzumlarini oK»gK»irlanvb ketishganini esladi. Shamol borgan sari avjga chiqar, hovlidagi yongK»oq barglari shovillab, shoxlari gK»irchillar, allakim ship-ship qadam bosib, ayvon labiga kelayotganday boK»lardi.

Xadicha rost aytdi. U kechalari smenada boK»lsa, xotini uchta joK»ja bilan jon hovuchlab tong ottirsa, oK»gK»rigaoK»ljanini katta-kichigi bormi? QoK»liga nima ilinsa olaveradi-da. Bordi-yu, oK»zi yoK»gK»ida uyini oK»gK»ri bossa, xotini dod sorsa, pichoqlab tashlasa. U yoqdan onasi chiqsa, uniyam pichoqlasa... B«B Vijdonsiz! Odamlarning boshiga kulfat tushganidan foydalanib qoladiganlarni qirish kerakB».

Birdan xayoliga kelgan fikrdan uning vujudi titrab ketdi. Qora kunlari uchun, ne umidlar bilan tishidatishlab yurgan gK»unajinini oK»gK»irlagani uchun, oK»lim toK»shagida yotgan ukasining oxirgi nasibasidan mahrum qilgani uchun, non puli boK»lar deb yetrishtirgan mevasidan judo qilayotgani uchun shundoq qasos olsinki, oK»sha xudo bexabarlardan.

U oK»rnidan sakrab turib ketdi. Chiroqni yoqib, otilib hovliga tushdi. Hamon shamol oK»kirar, osmonning goh u, goh bu burchida chaqmoq yaraqlab, yongK»oq shoxlari shubhali gK»iyqillar, ammo endi bular uni qoK»rqitolmas edi. U yonboshidagi oshxonaga kirdi-yu, choK»ntagidan gugurt olib chaqdi. Titroq qoK»llari bilan qorayib ketgan devordagi mixga iligK»liq turgan ikki oK»ram simni oldi. Bir vaqtlar urushdan oldin u bu simlarni bazmlarga olib borar, odamlarning hovlisini mash'aladay yoritib berardi.

Endiyam yaxshilikka xizmat qilsin!

B«Menga desa otib yubormaydimi! ʙ™ deb oK»yladi u ayvon labiga choK»qqayib oK»tirganicha usti yopiq simni ochiq simga ildam ularkan.- Harna bitta haromxoK»rni oK»ldirganim. Bittasi oK»lsa, boshqalari adabini yeydiB».

U chaqqn harakat qilar, av™™zoyi badani terlab ketgan, ammo buni oK»zi payqamas, faqat bir soK»zni takrorlardi: B«B Menga desa otib yubormaydimi!B»

U simning ochiq qismini qulupnay pushtalari ustiga ulotirdi. Sim ilonday bilanglab pushta ustiga tushdi. Yopiq qismini ayvon tagidan olib oK»tdi-da, bir uchini ustundagi ilgakka tiqib qoK»ydi. Keyin birdan bolalar kechasi hovliga tushsa nima boK»ladi, degan xayol miyasiga urildi-yu, uyga kirdi. Xadicha yotgan joyida uyqusirab boshini koK»tardi.

- Ha?

- Hovliga chiqma, bolalar ham chiqmasin, oK»ladi! ʙ™ dedi Shoikrom koK»zlari yonib.

Xadicha hech nimaga tushunmadi shekilli, B«xoK»pB» dedi-yu, boshini yostiqqa tashladi. Zum oK»tmay tekis, chuqur nafas ola boshladi. Shoikrom ayvon chirogK»ini oK»chirib, yana uyga kirdi. Har ehtimolga qarshu shundoq eshik tagiga, namatga koK»ndalang yotib oldi.

B«Menga desa otib tashlamaydimi? B«B deb oK»yladi yana oK»shanday zarda bilan. Shu topda negadir bolalarini emas, xotinini ham emas, ukasini oK»yladi. Shoneʙ™™mat bolaligida ham zaifgina edi. Shoikrom uni har kuni maktabdan oK»zi olib kelar, ikkinchi smenada dars tugaguncha poylab oK»tirardi. Otasi oK»lganida Shoikrom oltinchida, ukasi ikkinchida oK»qirdi.

OK»shanda Shoneʙ™™mat yigK»lamagan, ammo ichikib kasal boK»lib qolgandi. Ona-bola uni avaylab katta qilishdi. Endi boK»lsa, besh kunligi qoldimi yoK»qmi, aka boK»lib xabar ham ololmaydi.

